

РОЗВИТОК КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

ОБОЛЕНЦЕВА Л. В., д-р екон. наук, проф., зав. кафедри туризму і готельного господарства

СИЧОВ В. В., здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

Харківський національний університет міського господарства

імені О.М. Бекетова, м. Харків, Україна

Сучасний туризм перетворюється на важливий глобальний чинник, що впливає на розвиток цивілізації, займаючи значне місце в економіці, соціальному житті та духовній культурі. Світові тенденції в туристичній галузі безпосередньо впливають і на розвиток туризму в Україні. Відповідно до державних документів, туризм визначено як один із ключових напрямів розвитку національної культури та економіки.

Сучасне усвідомлення значення культури у суспільному прогресі та необхідності збереження культурного розмаїття створює нові можливості для розвитку культурного туризму. Цей вид туризму виступає важливим ресурсом регіонального розвитку, впливаючи на соціальні й культурні аспекти життя, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні зв'язки. У наш час туризм трансформується з переважно економічного явища в соціально-культурний феномен, що робить дослідження його впливу на регіони України особливо актуальним, враховуючи її культурну різноманітність.

Попри всі виклики, сьогодення характеризується появою нових тенденцій у культурному житті: відроджуються забуті імена, пам'ятки та історичні події, переосмислюється значення спадщини. Для багатьох регіонів України культурний туризм стає одним із реальних засобів досягнення економічного, соціального та культурного розвитку. Розкриття його потенціалу як інструменту регіонального розвитку тісно пов'язане з управлінськими завданнями, оптимізацією співпраці між громадами та іншими культурними спільнотами, а також із необхідністю стратегічного планування довгострокового розвитку території.

Культурний туризм передбачає подорожі, спрямовані на відвідування місць, які мають особливе значення в історичному, культурному або духовному контексті. Такі подорожі дозволяють людям ознайомитися з унікальними традиціями, побачити значущі пам'ятки, а також розширити свій кругозір через знайомство з багатогранністю культур різних регіонів і країн. Цей вид туризму виступає не лише способом поглиблення знань про світову спадщину, а й засобом для відпочинку та духовного розвитку, пропонуючи корисне й змістовне дозвілля.

На міжнародному рівні поняття «культурний туризм» було вперше офіційно застосоване під час Всесвітньої конференції з культурної політики в 1982 році. За визначенням Всесвітньої туристичної організації (UNWTO), це подорожі, основною метою яких є відвідування місць і заходів із культурно-історичною цінністю [1].

Можна виділити кілька ключових напрямів культурного туризму: ознайомлення з культурними, архітектурними й історичними епохами;

відвідування пам'яток архітектури, музеїв і тематичних маршрутів; участь у фестивалях, виставках, релігійних святкуваннях; відвідування освітніх заходів, таких як лекції чи семінари; залучення до фольклорних традицій під час фестивалів.

Ефективний розвиток культурного туризму можливий за наявності культурно-пізнавальних ресурсів, які створюють передумови для організації рекреаційних видів діяльності. Об'єкти, що оцінені та досліджені науковцями й можуть задовольняти рекреаційні потреби туристів, належать до історико-культурних ресурсів. Вони поділяються на матеріальні та духовні. Матеріальні ресурси охоплюють пам'ятки, артефакти, об'єкти архітектури та інші цінності, які відображають етапи історичного розвитку суспільства. Духовні ресурси включають досягнення в галузях науки, мистецтва, освіти й суспільного життя.

Культурний туризм вдало поєднує освітньо-культурні аспекти з фізичним і психологічним відновленням, задовольняючи прагнення туристів до пізнання світу. Він сприяє гармонійному поєднанню відпочинку з можливістю отримання нових знань і яскравих вражень через споживання туристичних послуг [2].

Для успішного розвитку культурного туризму важливо забезпечити належну туристичну інфраструктуру, що включає будівництво якісних готелів, ресторанів, наявність комфортного транспорту та зручних маршрутів. Це створює приємні умови для перебування туристів, що сприяє їх залученню. Важливу роль у формуванні такої інфраструктури відіграє співпраця держави з приватним сектором.

В Україні розвиток культурного туризму проходив нерівномірно, з різною інтенсивністю залежно від регіону. Однією з головних проблем залишається недостатнє інформування потенційних туристів. Інформація про об'єкти культурної спадщини часто подається сухо, без емоційного забарвлення, що знижує її привабливість. Також спостерігаються труднощі у доступності культурних об'єктів: графіки роботи музеїв часто суперечать один одному, а дані в інтернеті нерідко є неточними або застарілими.

Попри війну, культурний туризм в Україні продовжує функціонувати в безпечних районах, де відсутні бойові дії. У таких місцях проводяться екскурсії, майстер-класи, організовуються походи та інші заходи, спрямовані на підтримку морального духу, особливо серед дітей. Проте значна кількість обмежень впливає на організацію культурного дозвілля. Щоб дізнатися про безпечність відвідування конкретних локацій, туристам слід звертатися до місцевих органів влади, ДСНС, поліції або військових.

Культурний туризм має на меті ознайомлення з культурною спадщиною DESTINATION та активну участь у її культурному житті. Попри обмеження, в Україні існує попит на різні його види: мистецький, архітектурний, історичний, релігійний, гастрономічний та інші. У різних регіонах країни домінують певні напрями, що залежать від місцевих умов та історичних особливостей.

Останнім часом значної популярності набув гастрономічний туризм, який часто поєднується з іншими видами культурного туризму. На жаль, через війну приплив іноземних туристів припинився. Проте їх частково замінюють іноземні

журналісти, волонтери та представники міжнародних організацій, які, працюючи в Україні, знайомляться з її культурою та традиціями.

Щодо внутрішнього туризму, то культурний напрямок поступається рекреаційному через більшу популярність останнього серед українських туристів. Це вказує на необхідність подальшого розвитку культурного туризму як засобу пізнання власної історії та культури в умовах сучасних викликів.

Культурний туризм є важливим елементом соціального, економічного та культурного розвитку, що сприяє збереженню й популяризації історико-культурної спадщини. Його ефективність залежить від створення належної інфраструктури, якісного інформування туристів і взаємодії між державним і приватним секторами.

В умовах сучасних викликів, таких як війна, культурний туризм продовжує функціонувати в безпечних регіонах, зберігаючи свою роль як джерела знань і моральної підтримки для суспільства. Хоча міжнародний потік туристів скоротився, інтерес до української культури підтримується за рахунок іноземних журналістів, волонтерів і представників міжнародних організацій.

Значення культурного туризму зростає завдяки його багатогранності, включаючи мистецький, архітектурний, історичний та гастрономічний напрями. Для внутрішнього ринку важливо посилювати його популярність і конкурентоспроможність порівняно з іншими видами туризму. Особлива увага має приділятися збереженню та презентації культурних об'єктів, адекватному плануванню туристичних послуг і розвитку креативних підходів до популяризації культурної спадщини.

Отже, культурний туризм в Україні має значний потенціал для сприяння регіональному розвитку, формування позитивного іміджу країни та збагачення національної ідентичності.

Література:

1. Боняр С. М., Тарновська І. В., Власова В. П. *Пріоритети розвитку культурного туризму в Україні*. Культура і сучасність : альманах. 2023. № 1. С. 17–22.
2. Кочеткова А. А. Культурний туризм в Україні: визначення, особливості, проблеми та перспективи. Сталій розвиток України: проблеми та перспективи : зб. матер. за результатами IV наук.-практ. конф. студ. та молодих вчених. Кам'янець-Подільський : Медобори, 2016. С. 130–133.

АНАЛІЗ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЗА РІВНЕМ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

РУДАЧЕНКО О. О., д-р екон. наук, доц., проф. кафедри підприємництва та бізнес-адміністрування

УГОДНІКОВА О. І., канд. екон. наук, доц., доц. кафедри туризму та готельного господарства,